

בבא בתרא קז

שווערד

1. חידושי הריטב"א מסכת בבא בתרא דף קז עמוד א

והא דפרקינן התם עבוד רבנן תקנתא וכו'. לאו דוקא למימר דתקון הכי, אלא דנחות רבנן לדעתיהו דניחא ליה לכל חד וחד דיכיל למיהדר ביה עד שימדוד הכל, ודכותה אמרינן בפרק הזהב (מ"ז א') אפילו בהחליף פרה בחמור וטלה שלא קנה כלל עד שמשכמ שניהם, וכן כל כיוצא בזה.

2. ספר תורת חיים על בבא בתרא דף קז/א

התם עבוד רבנן מילתא דניחא ליה למוכר וניחא ליה ללוקה. פירש רשב"ם ז"ל ניחא ליה ללוקה שאם תיזול יכול הלוקה לחזור בו וגם ניחא ליה למוכר שאם תוקיר בתוך כך יחזור בו, תימה כיון דמן הדין קם דינא כמו בחלוקת קרקע אלא דתקנתא דרבנן הוא משום דבהכי ניחא להו משום יוקרא וזולא אם כן אמאי עקרוה רבנן לדינא והא כשאין שניהן יכולין לחזור בהן נמי ניחא להו לתרווייהו מהאי טעמא דניחא ליה למוכר שמא תיזול שלא יהא הלוקה יכול לחזור בו וניחא ליה ללוקה שאם תוקיר שלא יהא המוכר יכול לחזור בו לכך נראה דליוקרא וזולא לא חיישינן בשעה מועטת כזו והא דקאמר דניחא ליה למוכר וניחא ליה ללוקה היינו משום דכיון דדעת המוכר היה למכור כור שלם בבת אחת ודעת הלוקה נמי היה לקנות כור שלם בבת אחת הלכך אפילו מדד לו כ"ט סאין כשרוצה הלוקה לחזור בו מסאה אחרונה שלא משך עדיין מסתמא גם המוכר ניחא ליה לחזור בו שלא יטול גם אותן כ"ט סאין שכבר משך כיון דמעיקרא אדעתא שיטול כור שלם מדד לו אע"ג דמאותן כ"ט סאין לו הלוקה יכול לחזור בו מן הדין מ"מ כיון דמצי לחזור מסאה אחרונה מסתמא ניחא ליה למוכר לחזור מכל המקח כיון דמעיקרא אדעתא דכור שלם זבין ליה, וכן איפכא שאפילו מדד לו כ"ט סאין ורוצה המוכר לחזור בו מסאה אחרונה מסתמא גם הלוקה ניחא ליה טפי לחזור מכל המקח ממה שלא יקנה אלא כ"ט סאין כיון דמעיקרא דעתו היה לקנות כור שלם דוקא:

3. חידושי הריטב"א מסכת בבא בתרא דף קז עמוד א

וא"ת למה נטל בעל חוב חלקו של אחד מהם כיון שהוא חוב שהיה לו על אביהם, וי"ל כגון שהיה לו חלקו של אחד מהם אפילו אפותיקי סתם, א"נ כגון כי היא לבדה היתה זיבורית שדינו עליה לגבי יתומים, א"נ שהיו כל קרקעותיהם שוות וכיון שהם אינם יכולים לקמץ ולתת לו פרעון חובו במקומות מפוזרים יכול לתבוע לכל אחד מהם, ומכאן נראה סיוע להרמב"ם ז"ל שכתב שהמלוה לחברו על ידי שני ערבים גובה מאיזה מהם שירצה הכל, דהא הכא נכסוהי דבר איניש אינון ערבין ביה ומדין ערבות גובה מאיזה מהם שירצה כיון שכולן שוות, וכן הוא בתוס' כדברי רבינו ז"ל, אבל אין לו ראייה מכאן דדילמא טעמא דהכא משום אידך אנפי דכתיבנא.

4. ספר קצות החושן סימן קז ס"ק ט

שלשה אחין שחלקו ובא בעל חוב ונטל חלקו של אחד מהן ויש שואלין למה נטל חלקו של זה יותר משל אחיו וי"ל דבשהיה לזה בינונית דשיעבודא דבעל חוב עלין. ... אי נמי משכחת לה דטריף לה בשויה נהליה אפותיקי והאי לא ידע. ומשמע שאם נטל בינונית ויש לאחיו בינונית דכוותיה ואתא עליה בעל חוב רצה מזה גובה רצה מזה גובה דליכא למימר הכא הנחתי לך מקום לגבות ממנו ... אבל תוס' (ב"ק ט, א ד"ה טרף) והרא"ש (ב"ק פ"א סימן ו) כשהקשו למה גבה מאחד הכל ולא תירצו כשהיה לזה בינונית ותירצו בעשאו אפותיקי לחודיה, משום דהתוס' והרא"ש סברי דלא אמרינן כלל רצה מזה גובה ... ויש שדחקו להעמידו באין לשאר אחין בינונית צריך עיון דהא קיימא לן אין נפרעין מנכסי יתומים אלא בזיבורית ואפילו הן גדולים ...

5. תוספות בבא קמא דף ט/ט

הלכך נוטל רביע בקרקע ורביע במעות - דלא שייך ביה המוציא מחבירו עליו הראיה:

6. פני יהושע על בבא קמא - דף ט ע"א

בד"ה הלכך נוטל רביע בקרקע וכו' דלא שייך בזה המוציא מחבירו עליו הראיה עכ"ל. ולא ידעתי לפרשו למה לא שייך כאן המוציא מחבירו עליו הראיה ומהר"ם כתב לפי שאין הספק מצד טענותיהם אלא מצד עצמו עכ"ל, ולא דק דזו סברת סומכוס כמ"ש התוספות בריש פרק שנים אוהזין [ב' ע"א ד"ה ויחלוקן] ובכמה דוכתי אבל חכמים ס"ל דאפילו בכה"ג אמרינן המוציא מחבירו עליו הראיה כדמוכח לקמן בריש פרק הפרה [מ"ו ע"א] ובב"מ בסוגיית המחליף פרה בחמור [דף ק' ע"א], ואם נאמר דכוונתו לפרש בדברי התוספות דרב אסי ס"ל כסומכוס ודאי דלשון תוס' לא משמע כן דלא הוי להו לסתום אלא לפרש, ועוד דלשון לא שייך לא משמע כן והנראה לכאורה לפרש בכוונת התוספות דאפילו חכמים מודו דלא אמרינן כאן המוציא מחבירו עליו הראיה כיון דלרב אסי הוי ספיקא דדינא ואין הספק יכול להתברר לעולם ואיזה ראייה יביא המוציא לכך ס"ל חולקין אבל גם זה ליתא לפי הסכמת הפוסקים בטור חו"מ (סי' כ"ה) ובש"ע (שם סע' ב') דאפילו בספיקא דדינא אמרינן המוציא מחבירו עליו הראיה והם דברי הרא"ש מ"ש במסכת ב"ב הלכתא כותיה דרבה בארעא וכו', ונראה לי עוד ראייה מסוגיית הש"ס פרק השואל [ב"מ ק"ב ע"א] גבי יחלקו חודש העיבור ע"ש וצ"ע.

ועוד אפשר לפרש דהתוספות כ"כ לפמ"ש בסמוך דעיקר כלשון שני של רש"י וא"כ אין הספק אלא באיזה ענין יהיה הפרעון אם בקרקע אם במעות, ואפשר דבכה"ג לא שייך המוציא מחבירו עליו הראיה אלא חלוקה עדיפא וגם זה דוחק ודו"ק. אחר זה מצאתי בזה"ל בתוס' פרק המוכר את הבית (דף ס"ד) [ס"ב ע"ב]:

7. תוספות בבא בתרא דף ס"ב

איתמר להאי גיסא ואיתמר להאי גיסא שודא - אע"ג דבעלמא בכל דוכתי אמרינן המוציא מחבירו עליו הראיה ואוקי ממונא בחזקת מריה בין היכא דמספקא בעובדא היכי הוה כגון לעיל (דף לב): דאמר דאיכא סהדי למר ואיכא סהדי למר היכא דקיימא ארעא תיקום בין מספקא לן בנינא כההיא דסוף השואל (ב"מ דף קב): דמוקי שמואל למתני' באחד ששכר מרחץ בבא באמצע החדש לכך יחלוקו דמספקא לן אי תפוס לשון ראשון או אחרון אבל בא בתחלת החדש כולו למשכיר בסוף החדש כולו לשוכר דהמע"ה אלא שכאן נראה לחכמים לעשות שודא וגבי קדשה עשרים ונתן לה ל' חצאין בפ' מי שמת (לקמן דף קמה). דמספקא לן לרבי יוסי אי קדושין לטיבועין ניתנו אי לא ואין מונה לה בכסף כתובה מכסף קדושין אלא מחצה והיינו חולקין ולא בעי למימר המע"ה אע"ג דמסתמא לא סבר כסומכוס דלית הלכתא הכי ועוד דאוקי שמואל מתני' דסוף השואל דאיירי בה ר' יוסי בבא באמצע החדש היינו כרבנן דסומכוס וכן לרב אסי בפ"ק דבבא קמא (דף ט. ושם) גבי אחי שחלקו ובא בעל חוב וטרף חלקו של אחד מהן דאמרינן נוטל רביע בקרקע כו' דמספקא ליה אי כיורשים אי כלקוחות דמו וחולקין ולא אמר המע"ה וביש נוהלין (לקמן דף קכד): נמי גבי בכור שאינו נוטל פי שנים במלוה דהו"ל ראוי ובמלוה שעמו אמר התם (דף קכו). דפליג משום דהמע"ה דמספקא לן אי גמר ומשעבד נכסיו כל כך שיהא אביו מוחזק כדי שיטול בהן פי שנים או לא וחולקים מספקא וכן (ב"מ דף פג). דדרו באגרא ואיתבר משלם פלגא מאי טעמא נפיש לחד וזוטר לתרי קרוב לפשיעה וקרוב לאונס **בכל אלו היה נראה לחכמים שיחלוקו** והיכא דלא מפרש גמרא מידי אית לן למימר המע"ה והיכא דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר וס"ל לדיין כחד מינייהו ועבד מאי דעבד עבד דהכי אמר בפרק כל הנשבעין (שבועות דף מח): השתא דלא איתמר לא כמר ולא כמר דעבד כמר ועבד כמר עבד **ואי מספקא לדיין כמאן הלכת' המע"ה**:

8. חידושי הריטב"א מסכת בבא בתרא דף קז עמוד א

ת"ר שלשה שירדו לשום. פירש רבינו שמואל ז"ל למזון האשה והבנות, ולא נהירא דההיא הכל תלוי ברצון הלוקח דאנן לאו ארעא אית לן למיתן להו, ור"י ז"ל [פי'] לשום בע"ה וכתובת אשה, א"נ בין אדם לחבירו דזבין ליה כדשיימי בי תלתא, וכן עיקר.

9. שולחן ערוך חושן משפט הלכות מקח וממכר סימן ריח

(יט) **כל אלו הדברים במקום שאין שם מנהג, אבל במקום שיש מנהג הלך אחר המנהג ואחר לשון רוב אנשי המקום.** (כ) האומר לחבירו: חצי שדה אני מוכר לך. שמין כמה שוה כל השדה ונותן לו מהכחוש שבה מה ששוה חצי הדמים של כל השדה. וכן אם אמר לו: חציה בדרום אני מוכר לך. שמין לו דמי כולה ונותן לו בדרומה כחצי כל הדמים, **ומקבל עליו הלוקח לעשות בחלקו מקום הגדר, וי"א דהמוכר נותן מחלקו המקום לעשות בו גדר וכו' (טור סי"ח) ומאחורי הגדר סמוך לגדר חריץ קטן רחב שלשה טפחים, וחוצה לו חריץ אחר גדול רחב ששה טפחים, ובין שני החריצין רחב טפה, כל זה שלא תקפוץ הנמיה.**

10. ביאור הגר"א חושן משפט סימן ריח

[כח] וי"א כו'. דלשון מקבל מ' על המוכר אבל הרמב"ם ס"ל כיון דתנן ונוטל כו' ומקבל מ' דקאי אחד דאל"כ כיון דעסקינן בלוקח הל"ל והמוכר מקבל:

11. טור חושן משפט הלכות מקח וממכר סימן ריח

האומר לחבירו חצי שדי אני מוכר לך רואין כמה שוה כל השדה ונותנין לו כדי דמי חצי השדה ממקום הגרוע שבה: אמר לו חציה בדרום אני מוכר לך רואין כמה שוה חציה שבדרום וכשיעור הזה יתן לו ממקום הגרוע שבה והרמב"ם ז"ל כתב שנותן בדרומה כשיעור חצי שדה ולא נהירא ...

12. סמ"ע סימן ריח:

ונותן לו בדרומה כו'. דאמרינן כונתו היתה שמכר לו מצד דרום לפי ערך כפי שיווי חצי דכל השדה, ומשו"ה צריך ליתן לו חלקו מצד דרום הן שהוא טוב או רע, והטור [סעיף י"ח] חולק ע"ז, והמחבר סותם כדעת הרמב"ם [פכ"א ממכירה הכ"ב] ...

13. נמוקי יוסף על הרי"ף בבא בתרא דף נא/ב

מתני' משמנין ביניהן. מפרש בגמ' שהוא מלשון שומא ששמין חצי שדה כמה שויה ויתן השווי בחלק הכחוש וישאר למוכר החלק השומן ואע"פ שבשומא נותנין לו חלק גדול מכחוש טפי מבשומן מ"מ ניחא לאינש טפי מעט קרקע מעידית ממרובה מזיבורית והכא מאחר שהמוכר הוא שאמר לו חצי שדה אני מוכר לך ידו על העליונה ליתן לו הכחוש דעל דעת זה קבלו כיון שלא פירש לו החלק והוא הדין נמי כשאמר לו המוכר חצי בדרום שדרכו לומר כפי ערכו של אותו חצי אם שוה יותר מהחצי האחר יתן לו קרקע בשיווי מהחלק שירצה מוכר זה פירש הר"ש ז"ל ואינו נכון דהא בדרום א"ל ואי האי לישנא לא מהניא ליה מאי לישנא מהני ליה והנכון כמו שפירש הר"ר יצחק ברבי ברוך ז"ל ונותן לו בדמי חציה לרוח דרום בין שהוא כחוש או שומן בהשוואת חלקים בעלויא וגרעון קרקע וכן פי' הראב"ד וכן הרמב"ם ז"ל: